Achachbar zal niet zijn opgestapt om racisme, wel om nativisme

Er is en was geen sprake van racisme in de ministerraad en de coalitiefracties", zei premier Dick Schoof vrijdag. Met die bezweringsformule wist hij de val van zijn kabinet te voorkomen. NSC kon daarmee bovendien de eigen staatssecretaris, Nora Achahbar, wel laten vallen. Opnieuw fungeert de term racisme als bliksemafleider om uitsluiting en discriminatie zowel te verhullen als mogelijk te maken.

Het punt is dat Schoof waarschijnlijk nog gelijk had ook. Wat er zich precies heeft afgespeeld in de ministerraad, weten we niet. VVD-minister Eelco Heinen zou iets met 'puisten' en 'pus' hebben gezegd, doelend op de geweldplegers tegen Maccabi-supporters in Amsterdam. Maandag ontkende hij dit overigens. Achahbar voelde zich in ieder geval aangesproken, mede vanwege haar Marokkaanse afkomst.

Hoe dan ook, vijandige uitspraken staan in dit kabinet niet op zichzelf. VVD- staatssecretaris Jurgen Nobel sprak eerder van "islamitische jongeren [die] voor een heel groot deel niet onze normen en waarden onderschrijven". Volgens BBB-minister Mona Keijzer zit antisemitisme bijna ingebakken in de cultuur van landen met een dominante islam. PVV-staatssecretaris Chris Jansen staat nog altijd achter de 'minder Marokkanen'-uitspraak van Geert Wilders. Premier Schoof ziet een 'integratieprobleem'.

De basis voor apartheid

Deze uitspraken zijn inderdaad niet racistisch. Racisme is rond 1800 opgekomen om slavernij te rechtvaardigen en heeft vervolgens de basis gelegd voor de Holocaust en apartheid. Het stelt dat 'rassen' van elkaar verschillen vanwege vermeende biologische kenmerken. Het ene 'ras' zou superieur zijn aan het andere. Daarvan is in bovengenoemde uitspraken geen sprake. Ze maken geen onderscheid op basis van 'ras' en insinueren geen superioriteit van 'witte' mensen. Ze verzetten zich juist tegen een aperte vorm van racisme, namelijk antisemitisme.

In de partijprogramma's van de coalitiepartijen vind je geen uitspraken die wijzen op racisme. Schoof had dus gelijk.

Maar daarmee schuift hij de werkelijke boosdoener, zijn kabinetsbeleid gebaseerd op nationalisme, onder het tapijt. Volgens nationalisme zouden er 'volken' of 'naties' bestaan, elk met een eigen territorium en met een eigen cultuur (waarden, normen, tradities, religie, taal). De regering wil dat we ons met die 'natie' identificeren, dat we ons 'Nederlander' voelen.

Varianten van nationalisme

De hedendaagse variant van nationalisme, ook wel nativisme genoemd, doet denken aan de donkerste episodes uit de Europese geschiedenis van de vorige eeuw. Het stelt mensen 'van elders' voor als een bedreiging van de economie en cultuur 'van hier'. Dus, oftewel ze 'integreren' in 'de natie', oftewel hen moet de toegang worden ontzegd, zo wil de regering.

Genoemde uitspraken van bewindspersonen afgelopen week gaan precies daarover. Ze richten zich op dat onderscheid tussen mensen 'van hier' en 'van elders' op basis van afkomst en cultuur (religie, waarden en normen). 'Zij' veroorzaken problemen en bedreigen 'ons' daarmee, omdat 'zij' anders en onvoldoende geïntegreerd zouden zijn in de 'natie'. Dus moeten wij ons tegen hen verweren.

Dit nationalistisch complotdenken kenmerkt de programma's van alle coalitiepartijen. Ook het regeringsbeleid wil het aantal mensen met een migratie-achtergrond zo veel mogelijk reduceren. Of het nu om asielzoekers, om partners of kinderen van vluchtelingen, om arbeidsmigranten of om internationale studenten gaat, steeds is de boodschap hetzelfde: "Wij willen jullie niet."

Diezelfde vijandigheid zien we terug in de maatregelen waar de coalitiepartijen om roepen na het geweld in Amsterdam. Neem hun paspoort of hun uitkering af! Zelfs van mensen die, net als Schoof, hier zijn geboren. Niemand stelt de vraag of het geweld in Amsterdam of de overlast van sommige afgewezen asielzoekers misschien een reactie vormen op deze beleidsmatige vijandigheid. Wie vijandigheid zaait, zal het ook oogsten.

Het is geen toeval dat de opgestapte staatssecretaris een migratie-achtergrond heeft. Achahbar is weggejaagd door het beleid van de regering waar ze zelf deel van uitmaakte. Het toeslagenschandaal bij de Belastingdienst, dat nota bene in haar portefeuille zat, is veroorzaakt door datzelfde nationalisme. Ook daar maakte de regering onderscheid op basis van afkomst, nationaliteit en cultuur, niet op basis van 'ras'. Achahbar wilde als staatssecretaris opkomen voor de slachtoffers van hetzelfde nationalisme, dat zich nu tegen haar keert.

Bliksemafleider

Ook bij het toeslagenschandaal is het roepen van racisme ingezet als bliksemafleider. In mei 2022 sprak staatssecretaris Marnix van Rij van 'institutioneel racisme' bij de Belastingdienst. Zo kon hij volstaan met maatregelen om belastingambtenaren te trainen om niet langer te discrimineren. Alsof die belastingambtenaren het probleem waren. Zij voerden gewoon het regeringsbeleid uit. Door racisme te roepen, wist de regering de aandacht van dat beleid af te leiden.

Dat werkt nu kennelijk weer. Door de racismekaart te trekken, probeert premier Schoof de aandacht van het beleid als oorzaak van uitsluiting en discriminatie weg te nemen. Het maakt dan kennelijk niet uit of je nu zegt of er wel (Van Rij) of geen (Schoof) sprake is van racisme.

Of er daadwerkelijk sprake is van racisme, doet er zelfs niet toe. Het roepen van racisme alleen al is voldoende om mensen op het verkeerde been te zetten en zand in de ogen te strooien. Zo kan de regering doorgaan met het beleid van uitsluiting.